Kırklareli Tarihi ve Tarihi Eserleri

Tevfik Yalnız

No 6153

.24392

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

UMUMİ TÜRK TARİHİ KÜRSÜSÜ

KIRKLARELİ TARİHİ ve TARİHİ ESERLERİ

TEVFİK YALNIZ

No.6153

Kabul edilmiştir
4. IV. 1971
J. Kafesoğlu

MEZUNİYET TEZİ

1970-1971

ÖNSÖZ

Bir memleketin çocuğu için geçmişini bilmek, ecdat ve atasını tanımak, milletinin uygarlıktaki etkinliklerini öğrenmek mutluluklarının en güzeli ve en tatlı olanıdır. Çünki tatmak istediği mutluluğun sırrı mazinin pembe ufuklarının sisleri arasında, köpe yüreğini dolduracak heyecan onda, göğsünü kabartacak iftihar ve gurur onda, istikbali ise dönüp ona bakmaktadır.

Bu çalışmamla yüzyılların Kırkkilise'sini bağrına basan maziden söküp almak istedim. Böyle tarihi bir şehrin mazideki durumunu günışığına çıkarmanın hele o şehir hakkında bilgi veren kaynaklar kısır olursa mazinin karanlığını aydınlatmanın güçlüğünü takdir edersiniz.

Tezimi hazırlarken daha ziyade orijinal kaynaklardan istifade etmeğe gayret sarfettim. Bu uğurda anıtların kendi kitâbelerini, Başbakanlık arşivinde mevcut tapu defterlerini, Osmanlı tarihçilerinin eserlerini, tek tek inceleyerek itina ile neticeye vasıl olmağa çalıştım. Elde edilen neticenin ise harcanan emeklere tekâbül ettiğini zannetmekteyim.

Beni böyle bir çalışmağa sevk eden ve yardımlarını esirgemeyen muhterem Hocam İbrahim Kafesoğlu'na burada teşekkür etmeyi en mukaddes bir borç bilirim.

Bu çalışmamla gelecekte Kırklareli hakkında inceleme yapmak isteyenlere faydam dokunursa bu, benim, bu sahada döktüğüm alınteri ve göz nurunun mükâfatı olacaktır.

TEVFİK YALNIZ

BİBLİYOGRAFYA

Aktepe Münir, XV ve XVI yüzyıllarda Rumeli'nin Türkler tarafından iskânına dair. T.M.,X. 1953

Aşık Paşa zade, Tevarih-i Al-i Osman, Ali neşri, İst.1332

Ardel Ahmet,Kırklareli maddesi, İ.A. VI. 1954

Danişmend İsmail Hâmi, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi I, İst.1947

Dursunkaya Ali Rıza, Kırklareli Vilayetini tarih,Coğrafya ve Kültür eserleri yönünden tetkik, I. Kırklareli 1948

Ertürk Nureddin Fikri, Tarihi yönden Kırklareli, 17 Kasım 1936 son posta gazetesi.

Feridun Ahmet Bey, Münşeatü's Selâtinü'l Osmaniye I. İst.1264

Gökbilgin Tayyib, Edirne ve Paşa Livası, İst. 1947

Gökbilgin Tayyib, Rumeli'de yürükler Tatarlar ve Evlad-ı Fâtihân. İst. 1957 Edebiyat Fakültesi yayını.

Hoca Sadeddin, Tacü't Tevârih I. İst.1279

Karagam Nazif, Çeşitli yönleriyle Kırklareli ve ilçeleri,İst. 1970

Kırklareli yıllığı 1967

Korkut Ahmet , Serhat şehri Kırklareli, Dizerkonca matbaası, İst.

Mansel Arif Müfid, Trakya Kültür ve Tarihi İst. 1938

Neşrî, Kitab-ı Cihannüma, Neşr F.R. Unat ve M.A.Köymen I. Ankara 1949

Ortaç Nuri, Tarihçeleri ile Birlikte Lüleburgaz Albümü, Babıâli Basımevi 1955

Ostrogorsky, The History ofthe Byzantine State, Newjersey 1957

Steinherr İrene Beldiceanu, Recherches Sur Les Notes Des Regnes Sultans Osman, Orhan Et Murad I. Monachii, 1967

Şemseddin Sami , Kamusu'l Alâm V. İst. 1314
Tapu Defterleri, No.210,273,370,541.
Tekindağ Şehabeddin, Süleyman Paşa maddesi, İ.A.

KIRKKILİSE'NİN İLK DEVİRLERİ

Tarihi Kırkkilise şehrinin (1) ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu bilinmiyor. Yalnız Kırkkilise yakınlarında birer Trak mezarı oldukları iddia edilen höyüklerin bulunması, Kırkkilise'nin Traklar tarafından kurulduğu intibaını uyandırmaktadır.(2)

Kırkkilise M.Ö. 1200 yıllarında Akalar'ın eline geçti. Uzun süre Kırkkilise ve çevresi Akalar'ın etkisi altında kaldı. Kubbeli mezarların varlığı bunu doğrulamaktadır. (3)

M.Ö. 700 yıllarında Trakya İskitlerin saldırısına uğradı. Bir müddet İskitlerin elinde kalan Trakya sonraki yıllarda Pers kralı I. Dareios'un İskit seferini müteakip Pers hakimiyeti altına girdi.

Trakya'nın Avrupa'dan Asya'ya geçiş yolu üzerinde bulunması çeşitli milletlerin saldırısına uğramasına sebep olmuştur. Nitekim M.Ö. 336 yıllarında bu kere Kırkkilise ve çevresi Yunanistan'da büyük bir devlet kurmuş olan Makedonya krallığının eline geçti.(4)

Trakya,Makedonya krallığının Roma'lılar tarafından ortadan kaldırılması üzerine (M.Ö.168), Roma'nın hakimiyeti altına girmiş oldu. Trakya ve çevresi Roma hakimiyeti altındayken de rahat yaşamadı. Yerli halk Romalılara karşı yer yer ayaklandı. İç karışıklıklar çıktı. Dıştan saldırılar oldu. Özellikle Got, Hun ve Avarlar'ın Trakya'ya yaptıkları saldırı ve akınlar çok yıkıcı ve etkili olmuştur.(5)

Bu saldırıları Haçlı ordularının akınları izledi. Uzun müddet Kırkkilise toprakları Haçlı'ların geçiş yolu olarak kaldı.

Orta Asya'dan batıya doğru büyük bir yürüyüşe geçmiş bulunan ve her gittikleri yerde sağlam ve güçlü devletler kuran Türkler 1071 yılında Malazgirt savaşı ile Anadolu'yu yurt edindiler.(6)

---

1) Bu günkü Kırklareli'nin önceki adı " Kırkkilise" idi.
2) Ahmet Korkut, Serhad Şehri Kırklareli, s.4.
3) A.M. Mansel, Trakya Kültür ve Tarihi, s.18.
4) Kırklareli yıllığı, s.179,182.
5) Nazif Karaçam, çeşitli yönleriyle Kırklareli ve ilçeleri s.125
6) Nazif Karaçam, ayni eser, s.126.

TÜRKLERİN RUMELİYE GEÇMELERİ

Selçuklu devletinin inkıraza sürüklendiği yıllarda önceden kendilerine timar olarak verilen bir arazide faaliyete başlayan Osmanlılar Anadolunun ufak beyliklerine ayrıldığı bir sırada Bizans topraklarını sistemli bir şekilde fethetmeğe başlamışlardı. Ayna göl (İnegöl) ve Karacahisar'ın zaptı; Göynük, Taraklı Yenicesi, Mudurnu taraflarının yağma edilmesinden sonra, Yarhisar'ın zaptı (1299) ile devam eden gelişme faaliyeti; Moğol istilâsından kaçan Türkmen boy ve uluslarının, Osmanbey'in hakim olduğu bölgeye sığınması ile dahada artmış ve Osmanbey, Yarhisar'ın zaptından bir süre sonra bunlarında teşviki ile istiklâlini ilân etmiştir.(1299)

Bundan sonra süratli bir fütûhat hareketine girişen Osmanlılar sonraki yıllarda , Bizans'ın Anadolu'daki bütün topraklarını ele geçirmeğe muvaffak oldular. Bu sırada Biga ve Lâpseki'yi zaptederek Gelibolu hakimi Andronikos Asan'ın oğulları ile münasebetlere girişen Süleyman Paşa, İstephan Duşan'a karşı Kantakuzenos'u desteklemek için Orhan Gazi'nin emri ile Rumeli'ye geçip Kantakuzenos'u kurtarmıştır. Nitekim onu asıl imparator İoannes V. Paleologos'a (1341-1391) karşı da destekleyen Osmanlılar bu yardım karşılığı Gelibolu'daki Cimbi kalesinin kendilerine verileceği vaadi üzerine, Süleyman Paşa emrindeki kuvvetlerle 753 (1352) sonbaharında Rumeli'ne geçmiştir.(1)

Bu sırada Trakya'da meydana gelen zelzeleler, çeşitli hastalıklara yol açmış, tahsil olunan ağır vergiler halkı fakir düşürmüş özellikle Gelibolu yarımadası ve kuzeyindeki sahalar boş ve harab bir hale gelmişti.(2)

1) Şahabeddin Tekindağ. " Süleyman Paşa„ İslâm ansiklôpedisi.
2) Münir Aktepe. " XV ve XVI. yüz yıllarda Rumeli'nin Türkler tarafından iskânına dair „ T.M., X ,s.299.

Büyük bir devlet adamı ve kumandan olarak temayüz eden Süleyman Paşa bu durumdan faydalanarak bir süre önce ele geçirilen Karesi'den Türk göçmenleri getirterek buraları şenlendirmeğe çalışmış ve bu suretle Rumeli'nde ilk iskân faaliyetlerinin de temelini atmıştır. (1) Bu temel düşünce sonraki Osmanlı sultanları tarafından benimsenerek Osmanlı İmparatorluğunun iskân siyasetinde önemli bir rol oynamıştır.

Bir süre sonra hatasını anlayan Kantakuzenos para ödeyerek bu kaleleri geri aldıysa da kendisinin artası sene saltanattan çekilmesi üzerine Osmanlılar yeniden ve kesin olarak 1356-57 de Rumeli'ye ilk geçişi şeklinde tefsir edilmiştir.(2) Bu tarihten itibaren geniş bir harekâta girişen Osmanlı'lar özellikle I. Murat devrinde bütün Trakya ve balkanları ele geçireceklerdir.

KIRKKILİSENİN FETHİ

Kesin olarak I. Murat devrinde Türk topraklarına katıldığını bildiğimiz Kırkkilise'nin fethi için, Orhan Gazi zamanında bir teşebbüs yapıldığına dair , Feridun Bey'in Münşeatında bir kayıt vardır. Gerçekten de Orhan Gazi Süleyman Gazi'ye gönderdiği ve 760 tarihli bir mektupta " Kırkkilise üzerine asker göndermesini ve eğer alınırsa buranın kendisine sancak beyliği tevdi edilen İvaz Bey'e verilmesini„ yazmaktadır.(3) Kaynaklarda böyle bir teşebbüsden söz edilmemesi bizi bu haberin doğruluğu hususunda şüpheye düşürmektedir. Nitekim aynı kaynaktan faydalanan ve bu devri de içine alan incelemelerinde İrene Beldiceanu- Steinherr, bu noktaya dikkati çekiyor. Feridun yada Feridun'un naşirinin bir hata yapıp yapmadığını söz konusu edip bunun Kırkkilise değilde Dimetoka idari teşkilatında yer alan Karakilise

1) Şehabeddin Tekindağ, gösterilen yer.
2) Şehabeddin Tekindağ, gösterilen yer.
3) Münşeatü's Selâtinü'l Osmaniye, I, s:72

olabileceğini söylemektedirler.(1)

Bunun dışında Rumların " Saranta Ecclesies „ dedikleri Kırkılise'nin fetih tarihi hakkında çağdaş Osmanlı kaynaklarında herhangi bir kayda rastlanmıyor.

Gerçekten de ne Aşık Paşazade'nin " Tevarih-i Al-i Osman„ ında ne Neşri'nin " Kitab-ı Cihannümasında„, ne Nişancı Mehmed Paşa'nın " Tevarihü's Selâtinül Osmaniye'sinde„, ne Şükrüllah'ın " Behçetü't Tevarih'inde ve nede " Anonim Tevarih-i Al-i Osman'da „ bu hususta bir kayıt olmadığı gibi Kırkkılise'nin adından bile söz edilmemektedir. Ancak sultan I. Murad'ın Rumeli harekâtı dikkatle incelenirse kesin olmamakla beraber bir sonuca varmak mümkündür.

Bütün balkanları fethetmek gibi büyük bir fikrin takipçisi olduğu şüphe götürmeyen sultan I. Murad Rumeli harekâtını da bir plân çerçevesi içersinde gerçekleştirmeyi düşünüyordu. İlk ve en büyük amacı Edirne'yi fethetmekti. Bu maksatla harekâtı bir takım kollara ayırmış bir kısım kuvvetlerin başında da kendi geçmişti. Kaynaklarda süratle harekete geçen bu kuvvetlerin Silivri, Çorlu, Lüleburgaz ve Eski (Babaeski) hisarlarını ele geçirdiğini kaydetmekte,(2) bu fetih harekâtının Kırkkılise'ye kadar uzandığı söylenmektedir.

---

1) İrene Beldiceanu- Steinherr, Recherches sur les actes des regnes Sultans Osman, Orhan et Murad I. Monachii. s.125

2) Aşık Paşazade, Tevarih-i Al-i Osman, İst.1332, s.53

Oysa Uzunçarşılı (1) kaynak zikretmemekle birlikte bu sırada Bulgarların Bizans'a yardımını önlemek için bir kısım kuvvetlerini Kırkkilise'yi ellerine geçirdiğini söylemektedir. Baş vurduğumuz kaynaklarda belirtilmeyen bu hususun Edirne'nin fethi için uygulanan harekâta uygun düştüğü düşünülürse Kırkkilise'nin bu sırada yani 1362 de ele geçirildiği kabul olunabilir. Öte yandan Ostrogorsky (2) Bizans kaynaklarına dayanarak yazdığı eserinde ".. imparatorluk direnecek halde değildi. Son kuvveti iç savaşta tükenmiş Trakya'nın geri kalanı düşmanın eline bir av gibi düştü. Bütün kasabalar bir biri ardından ele geçti." Demektedirki, bu " bütün kasabalar" deyimi içinde Kırkkilise'yi düşünmek mümkündür. Bütün bu kayıtlardan kesin olmamakla birlikte Kırkkilise'nin Edirne'nin fethinden bir süre önce - Edirne'nin fethi 1365 kabul edilirse - yani 1362 de ele geçirildiği sonucunu çıkarabiliriz.

Edirne'yi fethettikten bir süre sonra Lala Şahin Paşa'yı Rumeli Beyler beyliğine tayin ederek (3) yeniden Anadolu'ya geçen sultan I. Murad'ın yokluğundan faydalanan Bulgarlar Edirne ve Filibe'nin zaptı ile dehşete düşünce Alexandr idaresinde Vize'ye kadar olan yerleri ve bu arada Kırkkilise'yi de yeniden ellerine geçirdiler. (4)

Bu sırada Anadolu'da bulunan sultan I. Murad Biga'nın fethinden hemen sonra ve sırpların Edirne'ye saldıracağı haberi üzerine (5) yeniden Rumeli'ye geçerek Edirne'ye geldi. 1368 (770) kışını Edirne'de geçirdikten sonra (6) önce alınıp sonradan elden çıkan kaleleri geri almak için

---

1) Uzunçarşılı. Osmanlı tarihi, Ankara 1947, I., s.64.
2- Ostrogorsky. The History ofthe Byzantine State, s.478.
3- Neşri, Kitab-ı Cihannüma, neşr F.R. Unat ve M.A.Köymen, I, s.199
4- Uzunçarşılı. aynı eser, I. s.68
5- Aşık Paşazade. s.55
6- Sadeddin. Tacü't Tevarih, I. s.85

harekete geçti. İşte bu hareket sonucunda, bizzat sultan I. Murad tarafından (1) ve kesin olarak Türk topraklarına katılan Kırkkilise'nin bu ikinci fetih tarihi de münakaşalıdır. Gerçekten de başvurduğumuz kaynaklardaki tarihler bir birini tutmamaktadır. Nitekim Şemseddin Sami 1366 (768) (2), Fındıklı'lı Süleyman Efendi (3) ve Kâtib Çelebi (4) 1367 (769), Sadeddin (5) ve İsmail Hami Danişmend (6) 1368 (770), İsmail Hakkı Uzunçarşılı 1369 (7) tarihlerini vermektedirler ki biz hadiseye en yakın ve tarihi ilk veren Sadeddin'in 1368 (770) kaydını esas olarak kabul etmek eğilimindeyiz.

KIRKKİLİSEDE İLK İDARİ TEŞKİLÂT ve YERLEŞME

Kırkkilise, ilk fütuhat anlarından itibaren Rumeli'nin fethinin tamamlanması ile teşkil edilen Rumeli eyaletininin üç sancağından biri olmuştur (8) Yine bu sıralarda Osmanlı idari teşkilatına uygun olarak Kırkkilise'ye de bir kadı ve bir subaşı tayin edildiğini, bir sancak beyinin tasarrufunda olduğunu söyleyebiliriz. Bu sancak beyinin ise , fetihten hemen sonra burada adı ile anılan bir cami (Hızırbey Camii) yaptıran Köse Mihal oğlu

---

1) İsmail Hakkı Uzunçarşılı, I., s.69, Sadeddin,s.86.
2) Kamusu'l Alâm, V.,s.3614.
3) Mürit't Tevarih, s.395.
4) Takvimü't Tevarih, s.95.
5) Sadeddin, aynı eser.,s.85.
6) Osmanlı tarihiKronolojisi, I.,s.48
7) İ.H. Uzunçarşılı, s.69.
8) T.Gökbilgin, Edirne ve Paşa Livası,s.7.

Hızırbey (1) olduğunu düşünmek mümkündür. Öte yandan, Orhan Gazi zamanında kurulan bir askeri sınıf olan Müsellemler teşkilâtı zamanla büyüyünce bunları bazı guruplara ayırmak mecburiyeti ortaya çıkmıştı. İşte bunun üzerine teşkil edilen Kızılca Müsellemleri Sancağının merkezi olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Kırkkilise Sancağı sonraları herhalde bu sebeple " Kızılca Müsellem" adı ile meşhur olmuştur.(2)

İlk devirlerde Rumeli'nin kesif Türk unsuru ile iskânı ve Türkleştirilmesi çok önemli bir konu idi. Bu sebeple ilk Osmanlı Padişahları Süleyman Paşa'dan başlayarak, I. Murad, Yıldırım Beyazıd ve Çelebi Sultan Mehmet ilk anlardan itibaren Anadolu'dan Türk göçmenleri getirterek boş sahaları iskân ,harab yerleri imar ve çeşitli şekillerde köyler kurmağa çalıştılar.(3)

Bu faaliyetlere paralel olarak Kırkkilise'de yerleşme hareketleri herhalde, Saruhan'daki konar- göçer yürüklerin Rumeli'ye götürülmesiyle başlamıştır. Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa'nın 1374 te Serez, Drama ve Kavala havalisini alması üzerine getirilen bu yürükler (4) özellikle Serez civarına yerleştirilmişlerdir. Ancak, Kırkkilise sancağı teşkilatında rastlanan Büyük Saruhanlu (5) ve Küçük Saruhanlu (6) gibi köy adlarının mevcudiyeti, bu yürük guruplarından bir kısmının Kırkkilise sancağına yerleştirildikleri hususunun ortaya koyar. Bu konar- göçer gurupların sadece adı

---

1) A.R. Durcunkaya, Kırklareli'nin Tarih, Coğrafya ve kültür eserleri yönünden tetkik. I. s.50
2) Tapu no:370, s.247
3) M.Aktepe. Aynı makale s.299
4) M.Aktepe. Aynı Makale s.299
5) Tapu No.210,s.138,no.370, s.273, No.541, s.457
6) Tapu, No.541, s.457

geçen köylere değil öteki köylere de yerleştirilmiş olduğu tabiidir. Yine Kırkkilise'de rastlanan Germiyan (1) ve Menteşe (2) gibi köy adları Anadolu'dan getirilen konar-göçer halkın yerleştirildikleri yerler olarak düşünülebilir, Çelebi Sultan Mehmet devrinde Moğol istilâsından kaçan bazı Tatar guruplarının Edirne ve civarında yerleştirildikleri kayıtlıdır. ki (3) bunlardan bir kısmı sonraki tahrirlerden anlaşıldığı gibi herhalde Kırkkilise sancağı köylerine yerleştirilmişlerdir. Yine Dulkadır oğullarından Budak Bey'in Şam'daki mahpusiyetinden kaçıp Osmanlılara iltocası ile beraberinde getirdiği şüphesiz olan kendi maiyeti ve bu arada bazı yürük guruplarını, kendisine verilen Vize sancağı ve civarına (4) ve Kırkkilise'ye yerleştirilmiş olması pek mümkündür. Nitekim Vize yürükleri adını alan bu yürüklerden bir kısmının Kırkkilise'de meskûn olduğu sonraki kayıtlardan anlaşılmaktadır.(5)

Yine arşiv kayıtlarında göze çarpan en önemli özelliklerden biride gayri müslimlerin, bazı istisnalar dışında, belirli birkaç köye yerleştirilmiş olmasıdır ki, Kırkkilise tahrirlerinde bu özellik çok açık olarak görünmektedir. Bu husus mezkûr kıtayı Türkleştirme siyasetinin bir sonucu olsa gerektir.(6)

Nitekim uygulanan bu siyaset sonucu on altıncı yüzyıl başlarında Kırkkilise Sancak merkezi ve köylerinin çoğunluğu tamamen Türk unsuru ile dolmuştu.

---

1) Tapu, No.370, s.272
2) Aynı defter, s.271
3) T.Gökbilgin, Rumelide yürükler ve Tatarlar s.26
4) T.Gökbilgin, aynı eser, s.16
5) T.Gökbilgin, aynı eser, s.82
6) Tapu No.370, s.270-275

Uzun müddet Osmanlıların hakimiyeti altında kalan Kırkkilise, Osmanlıların son yıllarında çeşitli düşman istilâları görmüştür.

Birinci istilâ 1877 yılında Ruslar tarafından vukuu buldu. Birkaç ay Rus işgâlinde kalan şehir Ayastefanos anlaşmasına göre Bulgar prensliğine veriliyordu. Fakat bir kaç ay sonra Ayastefanos anlaşması iptal edilerek akdolunan Berlin Antlaşması Kırkkilise'yi Türkiye'ye bıraktı.

İkinci istilâ Balkan harbi sırasında Bulgar işgâlidir. Bulgarlar 28.9.1912 de şehre girdiler. ve 8 temmuz 1913 te şehirden çıkarıldılar. Bu suretle şehir Dokuz ay on gün Bulgar işgâlinde kaldı. Balkan harbinin mühim vuruşmaları bu günkü Kırklareli topraklarında geçti. Pınarhisar ile Lüleburgaz civarında yapılan muharebeler çok kanlı oldu ve Türk Ordularının çözülmesi ile neticelendi. Böylece Balkan harbinin en kanlı sahneleri Kırkkilise'de geçmiştir.

Üçüncü istilâ Yunanlılar tarafından oldu. Birinci Cihan harbinden sonra Yunanlılar şehri ve çevresini işgâl ettiler . Kırkkilise iki yıl kadar Yunan işgâlinde kaldıktan sonra 10 Kasım 1922 de Türkler tarafından geri alınmıştır. (1)

KIRKKİLİSE ADININ KIRKLARELİ OLARAK DEĞİŞTİRİLMESİ

Kırkkilise adı zamanın Millet vekili Dr.Fuat Umay'ın 20 Aralık 1924 tarihinde T.B.M.M. yaptığı bir kanun teklifi ile Kırklareli olarak değiştirilmiştir.(2)

---

1) İslâm ansiklopedisi, VI. s.763

2) Naif Karaçam. Bütün yönleriyle Kırklareli ve ilçeleri. İst. 1970, s. 157

KIRKLARELİ ve ÇEVRESİNDEKİ

TARİHİ ESERLER.

BÜYÜK CAMİ (Hızırbey Camii)

Kırklarelinin sayılı camilerindendir. İnşa ve onarım kitabelerine göre devri tesbit edilmiştir. Bu cami kitabesine göre H.785 (1383) Köse Mihalzade Hızır Bey tarafından yaptırılmıştır. Kitabesinde "Bu camii Hızır Bey yediyüzseksen beşte bina etmiştir. Hacı Yusuf Paşa dahi bin ikiyüz kırkta (1824) tamir eylemiştir." der. Bu yazının altında taşa yazılmış onarım kitabesi vardır. Cami tek kubbelidir. Minaresi tek şerefelidir. Geniş bir bahçesi vardır. Evvelce camiin üç köşesinde hazire ile çevrili iken şimdi kaldırılmıştır. Bahçesindeki haziresinde " Hızır Beyin oğlu Abdullah Rebi'ulahır 858 (1454 Mart) diye yazılıdır.

Camiin Cumhuriyet meydanına bakan tarafında çeşmesi vardır. Bu çeşme XIX yüz yıl sonlarında Hacı Adil Bey tarafından yaptırılmıştır. Üç cepheli bir meydan çeşmesidir. Üzeri tablalıdır.

BEYAZIT CAMİİ (Paşa camii)

Hazîresindeki mezar taşlarından elde ettiğim bilgilere göre cami XVI.yüz yılda II. Beyazıt Veli tarafından inşaa ettirilmiştir. İkinci inşa H.1002 (1593) Güllabi Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cami ibadete açıktır.Kare planlıdır. Camiin yanındaki mermer levhada " El- merhum El- mağfur Ahmet Paşa El- Müteveffa fi evasıt cemaziyelahir isneyn ve elf sene 1002" yazılıdır. Camiin bahçesinde Güllabi Ahmet Paşa'nın mezarı bulunmaktadır. Bundan dolayı cami Paşa camii adını almıştır.

KIRKLAR CAMİİ

Şehrin Koca Hıdır mahallesinde Kırklar bayırında bulunmaktadır. Kitabesine göre (mermer üzerine yazılmış, on iki satırdan ibaret) 1960da dernek tarafından yaptırılmıştır. İbadete açıktır.

Eser kare plânı üzerine inşa edilmiştir. Büyük ve tek kubbeli biri tek diğeri iki şerefeli iki minaresi vardır. Kubbe sütunsuz duvarlar üzerine oturtulmuş bol pencereli ve ışıklıdır. Kubbenin altında demir parmaklıkla çevrili balkon vardır. Üçer yanda, iki önde sekiz ayrıca altı adet sivri kemerli penceresi vardır. Kadınlar mahfelide bulunan camiin, bu kısmı geniş ve betondur. Camie girerken kapı üzerinde Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitleri şiirinden alınmış sekiz mısra vardır.

KARAKAŞ CAMİİ

Camiin iç kapısı üzerinde beş satırlık kitabesi vardır. Bu Kitabeye göre cami H.1110 (1698) tarihinde Karakaş Hacı Mehmet tarafından inşa ettirilmiştir. Plân karedir. Ahşap çatılı bir yapıdır. Cami H.1316 (1898) tarihinde evkaf tarafından esaslı bir tamir gördüğ olup direkli açık bir son cemaat mahalli sonradan ilave olmuştur. Avlusundaki haziresinde inşa ettirenin mezar taşında yedi satırlık kitabesinde hem ismi hemde ölüm tarihi olan H.1126 (1714) tarihi yazılıdır. Cami İbadete açıktır.

HAMZABABA CAMİİ

Yeni yapılan camiin yerinde evvelce bir cami varmış. Yeni yapılan cami 1960 yılında dernek tarafından inşa olunmuştur. Dört meyilli çatısı marsilya kiremit örtülüdür. Minaresinin önünde lâhit biçimi örtülü temsili mezarın baş ucunda"Hamzababa Kırklareli Fatihlerinden Milâdi 1361,H.785, Rumi 78 z. Dernek„ yazılıdır.

KAPAN CAMİİ

Cami H.1050 (1640) den evvel Karaca İbrahim Bey tarafından kare bir plân üzerine yaptırılmıştır. Duvarlar yontma taşla işlenmiştir. Çatı kısmı kiremit örtülüdür. Diğer camilerden ayrılığı tek şerefeli minaresinin külâhının kesme taştan yapılmış olmasıdır. Halen ibadete açıktır.

YAYLA CAMİİ

Yaylâ parkı karşısında bulunan cami 1949 yılında halk tarafından yaptırılmıştır. İbadete açıktır. Dikdörtgen plânlıdır. Dört duvar kârgir iç taksimatı tavan ve çatısı ahşap dört mahyâlı damının üzeri marsilya kiremit kaplıdır.

KADI CAMİİ

Caminin karşısındaki Ahmet Mithat İlkokulunun yerinde eskiden mahkeme olduğu için bu cami'e Kadı camii denilmiştir. Kıble ve doğu cephesindeki hazîresinde Kadızadelerin mezarları vardır. Cami H.985 (1577) yılında Küse Mihal zade Ali Bin Hızır Bey tarafından yaptırılmıştır. Caminin tek tezyinî özelliği pencerelerinin kemerlerindedir. Başka hiç bir yerinde iç ve dışta süs yoktur. İbadete açıktır. Tavan ve çatısı ahşap, üzeri ala turka kiremit kaplıdır. Şadırvanı çok yenidir. Minaresi cami'e bitişik olup tek şerefelidir.

ÇİFTE HAMAM (Hızırbey Hamamı)

Halen işler vaziyette olan hamam şehrin en merkezi yerinde ve Büyük cami karşısında bulunmaktadır. Kitabesine göre H.785 (1383) tarihinde Küse Mihalzade Hızırbey tarafından yaptırılmıştır. Çifte hamamdır. Kadınlar kısmı giriş kapısındaki kitabeye göre 1683-1704 tarihinde Hacı Hüseyin Ağa tarafından onartılmıştır. Kubbedeki fener işçiliği bakımından dikkate değer.

ARASTA (BEDESTEN)

Hızırbey Hamamı yanında bulunmaktadır. (T) şeklindeki bir plâna göre H.715 (1338) yılında inşa olunmuştur.

Köse Mihal zade Hızırbey tarafından inşa ettirilen bu arasta 15 metre uzunluğunda olup içerisinde 12 göz dükkan bulunmaktadır. H.1116 (1704) yılında Hacı Hüseyin Ağa tarafından esaslı bir tamir ettirilmiştir.

ALİ BEY MENZİLİ (Gümrük hanı)

Halen inci sineması olarak kullanılmaktadır. Sinema giriş kapısı üzerinde sülüs hatla ilk inşa kitabesi bulunmaktadır. Kitabesine göre H.982 (1574) tarihinde Köse Mihal zade ALİ Bin Hızırbey tarafından yaptırılmıştır. Halen sinema olması nedeniyle iç kısmı değişikliğe uğramıştır. Dört duvarı ve kitabesi ancak korunabilmiştir.

KAPAN ÇEŞMESİ (Salı yeri çeşmesi)

Kare planlı olan çeşmenin altı beyitten ibaret, türkçe ve sülüs hatla yazılmış inşa kitabesi mevcuttur. Kitabesine göre çeşme H.1185 (1771) yılında Hacı Hasan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Zaman zaman yapılan onarımlar çeşmenin orjinalliğini bozmuştur.

KAYYUMOGLU ÇEŞMESİ

Bu çeşmenin ilk inşa ve onarım kitabeleri halen orijinalliğini muhafaza etmektedir. İlk inşa kitabesine göre çeşme H.1182 (1768) yılında yapılmıştır. Suyu halâ akmaktadır. Hazinesiyle beraber plân karedir. Üzeri beşik şeklinde örtülüdür. Çeşme onarım kitabesine göre H.1329 (1911) tarihinde Hüseyin Ağa tarafından onartılmıştır.

KARA UMURBEY ÇEŞMESİ

Çeşmenin kitabesine göre çeşme H.1260 (1844) tarihinde Hacı SÜLEYMAN tarafından yaptırılmıştır. Çeşme halen iki cephelidir. Hazinesiyle birlikte inşa edilmiş kare plânlıdır. Yuvarlak kemerli bir meydan çeşmesidir.

ÇUKUR ÇEŞME

Karakaş camii önünde bulunmaktadır. H.1110 (1698) tarihinde Karakaş Hacı Mehmet tarafından cami ile birlikte yaptırılmıştır. Çeşmeye toprak seviyesinden bir kaç basamak merdivenle inilir. Halâ orijinalliğini muhafaza etmektedir. Tek cephelidir. Tezyinatı yoktur. Bu tip çeşmelerden yalnız bu kalmıştır.

KADI ÇEŞMESİ

Çeşme, Kadı camii karşısında bulunmaktadır. Sekiz satırlık ilk inşa kitabesi mevcuttur. Kitâbesi talik hatla yazılmıştır. Kare plân üzerine inşa olunan çeşmenin suyu Gerdanlı suyudur. Kitâbesine göre çeşme H.976 (1568) Köse Mihal zade Ali Bir Hızır Bey tarafından yaptırılmıştır. Tek yüzlü bir meydan çeşmesidir.

Kitâbesi şöyledir" Nâm-ı Ali bir sahî, eyledi bu çeşme-i olmağa lâyık değil , Hatem anın minberi, Rah-ı Hûdaya sebil oldu bu hoş selsebil, didi müverrih anı , Ayn-ı Alî kevserî" (Ebcetle H.976)

ŞEHİTLİK ve ANONİM ANIT

Eski İstanbul yolu üzerinde bulunan şehitlik askeriye tarafından korunmaktadır. Şehitliğin etrafı duvarla çevrilidir. Sivil ve askerî şehitlere aittir. İçinde üç sütunlu bir abide vardır. Üzerinde, Türkiye şehitlikleri imar cemiyeti tarafından 1963 te yaptırılmıştır. diye yazılıdır.

KIRKLAR ŞEHİTLİĞİ

Yeni harflerle kitabesi olan bu anıtı 1960 yılında dernek yaptırmıştır. Böylece bu anıt I. Murat zamanında Kırklareli'nin Osmanlı'lar tarafından zaptı sırasında şehit düşen Kırk akıncı erine, Kırklareli'lilerin çok güzel bir şükran hatırası olmuştur.

Kırklar anıtı modern bir türbe şeklindedir. Mermer kaplama bir yapıdır. Şehitlik onsekiz mermer sütun içinde dikdörtgen bir plân üzerine yapılmıştır. Sütunlar arasında kalan bahçede toprak zemin çiçek ekilidir. Yine bu sütunlar arasında yekpare bir mermer kapak ile oval bir delik vardır. Örtü olan mermerin üzerinde " Kırk şehitlerin ruhlarına fatiha„ yazılıdır. Abidenin ayak ucunda akıncı müfrezesi kumandanları:SALTIK Bey, Balaban Bey, Kılıç Aslan Bey, Satılmış Bey, Demirhan Bey, Yahşi Bey, Akçahan Bey.dir.

Türbenin batısındaki şehitlerin isimleri: Umut, Palatekin,Kıran Yiğit,Şahver, Harzem, Akaalp, Mirzaalptir.

Doğusundaki şehitler: Haltekin, Muzatuğ, Akgün, Satılmış, Maksut Yıldırım, Karaca, Gökçe, Murat, İlhan, Habib, Mirza, Tekçe, Çavuş, Demirali, Mehmettir.

Asıl türbenin iki yanında yine mermer kenarlı açık iki toprak ve çiçek dikili iki mezar daha vardır. Bu mezarların ayak uçlarında taş üzerinde birer mermer kitâbe vardır. Doğuda:Süleyman oğlu Şerif Tarlacılar 1860 Dereköy - Süleyman oğlu Mehmet Gökmen 1865 Dereköy, Batı taraftaki mezarın ayak ucunda: İbrahim oğlu Osman Ağırıcı 1865 Kapaklı köyü yazıları vardır. Türbeler yan yana olup yazılar mermer üzerine oyma siyah renkte yazılmıştır. Anıt park içersindedir.

KÖPRÜLER

İNECE KÖPRÜSÜ

Kırklareli- Edirne yolu üzerinde 1891 yılında evvela ahşap olarak askerî gaye ile yapılmıştır. 150 metre uzunluğundadır. 1940 yılında yeniden aynı gaye ile sağlam olarak inşa edilmiştir.

SOKOLLU MEHMET PAŞA KÖPRÜSÜ

H.977 (1569) yılında yapılmıştır. İstanbul- Edirne asfaltı üze-rinde Lüleburgaz'dan Edirne'ye giderken çıkış istikametindedir. Köprünün kitâbesi yoktur. Fakat XVI. yüz yılın yazı sanatkârı Karahisarî 'nin evlâtlığı inşaasını Hasan bin Karahisârî diye atan Hasan Çelebi'nin hattıyla kervansarayın kapısı üzerinde şu tarih vardır " Bu kârban saraya gelen oldu hep revan sene 977". Köprünün inşa tarihi olarakda bunu kabul edebiliriz. Köprünün Lüleburgaz tarafındaki ayak orijinalliğini muhafaza etmekte,öteki ayak ise sonradan değişikliğe uğramıştır.

BABAESKİ MURAT KÖPRÜSÜ

Kesme taştan yapılmış kemerli bir köprüdür. Kemer aralarında ayrıca delikler vardır. Talik hatla kitâbesi vardır. Mermer üzerine yazılıp kazınan bu kitâbesine göre köprü H.1043 (1633) IV. Murat zamanında yapılmıştır.

ALPULLU: SİNANLI KÖPRÜSÜ

Mimar sinanın en muhteşem köprülerindendir. Ergene nehri üzerindedir. Alpullu- Hayrabolu yolu üzerindedir. Uzunluğu 123 metredir. Sivri kemerlidir. Mimar Sinan bu sivri kemerin çevresine 76 Cm.lik taşlar kullanmıştır. Bu genişlikte kemer taşına hiç bir köprüde rastlanmamaktadır. Bu taşların boyları 2,5 metredir. Korkuluk taşlarıda aynı şekilde büyüktür.

LÜLEBURGAZ : SOKOLLU MEHMET PAŞA CAMİİ

Halen ibadete açık olan camiin inşa ve onarım kitâbeleri vardır. Cami H.978 (1570) tarihinde inşa olunmuştur. H.1255 (1839) da ciddi bir tamir görmüştür. Minaresi tek şerefelidir.

Bulgarlar tarafından yıkılan ilk minarenin yerine bu günkü minare inşa olunmuştur. Cami zengin bir külliyeye sahiptir. Sokollu Medresesi camiin harem avlusundadır. Kubbelidir, taştan yapılmıştır. Kubbeleri kurşun kaplamadır.

Cami Haziresinde yaşlıların fetvahane dedikleri dört duvarlı tek kubbeli iki taraflı taş merdivenle çıkılan bir yapı daha vardır. Fetvahanenin mihrabı kapatılmıştır. Halen Kütüphane olarak kullanılmaktadır. Etrafında musluk yerleri vardır. Halen su akmamaktadır.

Caminin tam karşısında bulunan hamam ise halen şahıslar elindedir. Yapı itibariyle Türk klâsik hamamları tipindedir. Çifte bir hamamdır. Etrafında bir çok dükkan vardır. Üstü kubbe ile örtülüdür.

KERVANSARAY

Kervansarayın kapısı üstünde iki satırlık kitâbesi vardır. Kitâbe Karahisârî Kulu Hasan Çelebi imzasını havi olup muhtevası şöyledir.

" Bu kârban saraya gelen oldu hep revan"
Sene 977 (1569)

Mimar Sinan'ın kıymetli eserlerinden biri olan kervansaraydan bu gün kapıdan başka kısmen temel ve dış dükkan kemerleri kalmıştır.

Rivâyete göre bu gün halâ sağlamlığını muhafaza eden kervansarayın giriş kapısı üzerinde bulunan kubbenin altından eski düğün alayları geçermiş, Kubbe altına gelince damat kubbeye ateş eder ve bir daha karı koca bu kubbenin altından ömürlerinin sonuna kadar beraber geçmezlermiş.

Evliyâ Çelebi, kervansarayı şöyle anlatıyor: " Kapunun önünde didebanları nigâhbanlık ederlerdi. Akşamları kervansarayın kapusu mehterhane çalarak merasimle kapatılırdı. Kapucular yağı vakuftan verilen kandilleri yaktıktan sonra kapu dibinde yatarlardı. Eğer gece yarısından sonra misafir yolcu gelirse kapuyu açıp içeriye alırlar, yemek çıkarırlar fakat cihan yıkılsa içeriden dışarıya kimseyi çıkarmazlardı.

Kervansarayda misafir olanların cümlesi kalktıktan sonra yine mehterler çalar herkes eşyasını malım bir noksanı varmı yokmu diye muayene ederdi. Hancılar tellâllar gibi bağırırlardır

- Ey ümmeti Muhammed! Malınız, canınız, donunuz, tamammı

Yolcular cevap verirlerdir

- Cümlesi tamamdır !... Hak sahibi hayrata rahmet eyleye!

Bunun üzerine kapunun kanatları açılır, hancılar yolcuları selâmet dileyerek nasihat ederlerdi.

- Yollarda gafil gitmen!... Bisât gaip etmen! Herkesi refik etmen!.. Yürün Allah âsân getire!„.

Bu muazzam tarihi kervansaray 1928 de Belediye reisi Kemâl Kendi tarafından yıktırılıp, taşlarından belediye binası yaptırılmış kereste kısmı ise Babaeski'ye taşınmıştır. (1)

LÜLEBURGAZ ÇARŞI ÇEŞMESİ

Turgutbey caddesi üzerinde bulunmaktadır. Dört taraflı bir meydan çeşmesidir. Üzeri kubbe ile örtülüdür. Suyu akmaktadır. Çeşmenin cephesinde bulunan kitâbesine göre çeşme H.1078 (1667) tarihinde IV. Mehmet tarafından yaptırılmıştır.

ZİNDAN BABA TÜRBESİ

Zindan baba hakkında kat'i bir vesika bulunamamıştır. İçinde bir mezar vardır. Türbeye 309 senesinde Üsküp'ten saatçı bir Rum ustası getirtilerek saat takılmıştır. 336 senesine kadar işleyen saat Yunanlılar tarafından tahrip edilmiştir. Zindan baba için halk arasında dolaşan iki rivayet vardır.

1) Türbe içinde yatan zatın Gazi Evranos Bey'in bayraktarı olduğu ve türbenin Çelebi Sultan Mehmet devrinde yapıldığı.

2) İdama mahkûm olan birisi türbeye hapsediliyor. Tam asılacağı

---

1) Nuri Ortaç, Tarihçeleriyle birlikte Lüleburgaz Albümü. s.7.

dakikada hüviyeti meçhul bir şahsın kan ter içinde halkı yararak ortaya çıktığı ve mahkûmun serbest bırakılmasını, zira suçlunun kendisi olduğunu söyleyip " onun yerine beni asın" der. O an mahkûmun suçsuz olduğuna kanaat getirilerek serbest bırakılır. Meçhul şahıs mahkûmun yerine hapsedilip idam tehir edilir. Ascoakları gün türbenin kapısını açınca içerde ölü olarak hapsedilen şahsı bulurlar. Yapılan araştırma neticesinde ölen şahsın suçsuz ve alim bir kişi olduğu öğrenilip oraya gömülür. O günden bu güne kadar binlerce kişi türbeyi ziyaret etmektedir.

ZAFER ÇEŞMESİ

Eski hükümet binasının tam karşısında bulunmaktadır. Çeşme halen akmamaktadır. Dört tarafındaki yazılar aynen şöyledir.

Güney: Ataların oğullarına armağanıdır.

Kuzey: 10/Temmuz/1331 Su hayattır.

Doğu : 7/Temmuz/1329 tarihini unutmayınız.

Batı : 1333 Zafer çeşmesi.

ÇANAKKALE ABİDESİ

Lüleburgaz'ın durak mahallesindedir. Çanakkale harbinden dinlenmeğe çekilen askerler tarafından yapılmıştır.

SU YOLLARI

Sokollu Mehmet Paşanın şehre 4 Kilometre mesafedeki kavak mevkiinden su getirtmek için Mimar Sinan'a yaptırttığı su yollarından 1927 senesine kadar istifade edilirdir Zamanın belediye başkanı Kemâl Kendi yaptırdığı tahlil neticesinde suların kireçli çıktığı iddiasıyla kasabaya ayni mevkie yakın menbalardan su getirterek su yollarını kendi haline bırakmıştır. Şehirde yapılan çeşitli hafriyatlarda su yolları bu gün kısmen harabe haline gelmiştir. Yalnız bir kısmından şehir kanalizasyonu olarak faydalanılmaktadır.

BABAESKİ ALİ PAŞA CAMİİ

Şehre İstanbul cihetinden girişte hemen sağda bulunmaktadır. Halen ibadete açıktır. Dört satırlık Türkçe inşa kitâbesi ile on satırlık tamir kitâbesi mevcuttur. Kitâbelerine göre cami H.962 (1555) tarihinde inşa olunmuş ve H.1248 (1832) de esaslı bir tamir görmüştür. Rivayete göre 1912 yılında Bulgarlar tarafından yıkılan minarenin yerine bu günkü tek şerefeli minare yapılmıştır.

ESKİ CAMİ

Camiin iç kapısı üzerinde iki satırlık bir inşa kitâbesi vardır. Kitâbeye göre cami H.871 (1467) yılında inşa olunmuştur. Minaresi tek şerefelidir. Son cemaat yeri ahşap ve üzeri kiremit kaplıdır. Cami Halen ibadete açıktır.

HAMAM

Yapı itibariyle çok eski olduğu belli olmaktadır. ne zaman yapıldığı hakkında bir fikrimiz yoktur. Dış yüzeyi çimento ile sıvanmıştır. üstü kiremit ile örtülüdür. İç kısmında döşeme mermer kaplıdır.

ESKİ OKUL

Babaeski'nin Hamidiye mahallesinde bulunmaktadır. Taş üzerine yazılmış tamir kitâbesi üç satırdan ibarettir. Ahmet İzzet Paşa baş kumandan vekili iken H.1331 (1913) onarılmıştır. Okul olarak kullanılmaktadır. Duvarlar kesme taştan yapılmıştır.

PINARHİSAR :

KALE ve SUR KALINTILARI

Bizans devrine ait olan bu surlar bu gün ancak iki burç ile bazı duvar kalıntılarından ibarettir. Kasabanın içindede sur kalıntılarına rastlanmaktadır. Yer yer kalıntılardan kalenin iç ve dış plânlarını tesbit etmek mümkündür.

CAMİİ KEBİR

Halen ibadete açıktır. Duvarları kesme taştan yapılmıştır. Plân karedir. Mihrap mimber vaiz kürsüsü ahşaptır.

S O N.